

METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULU
LIKOTALOUDEN KOULUTUSOHJELMA

PITKÄAIKAINEN OSAKERAHASTOSÄÄSTÄMINEN
Pankkitoimihenkilöiden näkökulma

Matti Arola
Talouden ja rahoituksen
Suuntautumisvaihtoehto
Opinnäytetyö
Huhtikuu 2009

METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelma: Liiketalous
Suuntautumisvaihtoehto: Talous ja rahoitus
Opinnäytetyön nimi: Pitkäaikainen osakerahastosäästäminen.
Pankkitoimihenkilöiden näkökulma
Tekijä: Matti Arola
Vuosi: 2009
Sivumäärä: 36 + 1 liitesivu

Tiivistelmä:

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella rahastosäästämistä, kuluttajien suhtautumista siihen sekä erityisesti pitkäaikaisen ja jatkuvan säästämisen hyötyjä kuluttajalle. Rahastosäästäminen ja sitä kautta osakerahastosäästäminen suomalaisten kuluttajien piirissä ovat kasvattaneet selkeästi osuuttaan 2000-luvun aikana. Nykyään rahastosäästäminen on hyvin yleistä myös niin sanotun normaalin suomalaisen kuluttajan elämässä, kun aikaisemmin sitä on pidetty enemminkin vauraiden ihmisten toimintana. Tutkimuksen teoriaosuudessa eli viitekehyksessä käsitellään sijoitusrahastoja, rahastosäästämisen riskejä ja hyötyjä sekä rahastosäästämiseen tarvittavaa pitkäjänteisyyttä.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Se toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Haastatteluun valittiin yksi toimihenkilö neljästä eri pankkiryhmästä. Haastattelut nauhoitettiin, litteroitiin ja analysoitiin laadullisella menetelmällä.

Tutkimuksen tuloksena voidaan todeta rahastosäästämisen nousseen tilisäästämisen rinnalle suomalaisten kuluttajien elämässä. Kuluttajien riskinkarttamisen takia kuitenkin osakerahastosäästäminen ei pääse yleistymään merkittävästi, vaikka tietämystä kuluttajilta jo löytyy. Osakerahastosäästämistä pidetään hyödyllisenä ja kannattavana kyseiseen säästämismuotoon sopiville kuluttajille. Aineistosta oli havaittavissa myös, että kuluttajat käyttäytyvät hyvin samankaltaisesti eri elämäntilanteissa ja erilaisissa markkinatilanteissa.

Avainsanat: sijoitusrahasto, rahastosäästäminen, osakerahasto

METROPOLIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Program: Economics and Business Administration
Major: Accounting and Finance
Title: Long term stock fund saving
Authors: Matti Arola
Year: 2009
Pages: 36 + 1

Abstract:

The purpose of this research was to examine fund saving and consumers attitudes towards it. The particular aim was to find out if and in what ways long term fund saving is beneficial to consumers. Fund saving and stock fund saving have obviously increased their portion among Finnish consumers throughout the 21st century. Today it is also popular among the so called common people, although it has been considered to be an activity of wealthy people. The concepts of investment funds, fund saving risks and benefits and long spanning of fund saving are discussed in the theory part of this research.

This research uses qualitative methods. The research was carried out by using half structured theme interviews. The four interviewees were selected from four different banks. The interviews were recorded and then written down later. The material was analysed by using qualitative methods.

As a result of this research it can be said that fund saving has become an important way of saving alongside account saving. However fund saving cannot become more common since the consumers want to avoid risks even though they already have some knowledge about fund saving. Stock fund saving can be considered as a beneficial and profitable way of saving among people who are suited to this kind of saving. According to the material it can also be said that consumers act the same way regardless of their life situation or market situation.

Keywords: investment fund, fund saving, stock fund

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Aiheen taustaa	1
1.2	Tutkimusongelma ja teoreettiset tutkimuskysymykset	2
1.3	Tutkimusmenetelmä	2
2	SIOITUSRAHASTOJEN MÄÄRITTELY	3
2.1	Erityyppiset sijoitusrahastot	5
2.2	Osakerahastot	6
3	RAHASTOSÄÄSTÄMISEN RISKIT JA HYÖDYT	8
3.1	Sijoitusrahastojen riskit	9
3.1.1	Sijoitusrahaston sijoitustoimintaan liittyvät riskit	10
3.1.2	Sijoitusrahastojen hallinnoimiseen liittyvät riskit	10
3.1.3	Sijoitusrahastojen omaisuuden säilyttämiseen liittyvät riskit	11
3.1.4	Riskin mittaaminen osakerahastoissa	11
3.1.5	Kuluttajien suhtautuminen riskiin	12
3.2	Sijoitusrahastojen ja osakerahastosäästämisen hyödyt	13
3.2.1	Hajauttamisen hyödyt	13
3.2.2	Rahaksi muutettavuus ja salkunhoitajan asiantuntemus	15
3.2.3	Säästöt kaupankäyntikustannuksissa ja säästämisen helppous	15
3.2.4	Verotuksen edut ja valvonta	15
3.3	Pitkäjänteisyyden tarve	16
3.4	Rahastosäästäminen lainan lyhennyksen ohella	17
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	17
4.1	Laadullinen tutkimus	17
4.2	Tutkimushaastattelu	18
5	AINEISTON ANALYYSI JA TUTKIMUSTULOKSET	19
5.1	Kuluttajien tietämys rahastosäästämisestä ja sen suosio kuluttajille	19
5.1.1	Suhtautuminen osakerahastosäästämiseen	19
5.1.2	Kuukausittainen säästösumma ja sen sijoittaminen osakerahastoihin kokonaisuudessaan	20
5.1.3	Asiakkaiden aktiivisuus ja tietämys rahastojen tavasta toimia	21
5.2	Osakerahastosäästämisen hyödyt ja kannattavuus	22
5.2.1	Tärkeitä asioita jatkuvassa osakerahastosäästämisessä	22
5.2.2	Varautuminen asuntolainan koron nousuun säästämällä	23
5.3	Asiakkaan käyttäytyminen eri elämän- ja markkinatilanteissa	23
5.3.1	Jatkuvan säästämisen tarjoaminen asiakkaille	23
5.3.2	Asuntolainan ohella säästäminen	24
5.3.3	Kertasijoittajien ja jatkuvien säästäjien erot	24
5.3.4	Asiakkaan iän vaikutus säästämiskäyttäytymiseen	25
5.3.5	Osakekurssien heilahtelun vaikutus säästämiseen	25
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	26
6.1	Rahastosäästämisen suosio ja kuluttajien tietämys siitä	26
6.2	Hyödyt ja kannattavuus osakerahastosäästämisessä	27
6.3	Eri elämän- ja markkinatilanteiden vaikutus kuluttajien käyttäytymiseen	28
7	TUTKIMUKSEN ARVIOINTI	29
	LÄHTEET	31
	LIITTEET	
	Liite 1 Haastattelukysymykset	

Tämän opinnäytetyön aihe on pitkäaikainen osakerahastosäästäminen. Opinnäytetyön on tarkoitus selvittää jatkuvan osakerahastosäästämisen hyötyjä asiakkaille ja heidän suhtautumistaan rahastosäästämiseen pankkitoimihenkilöiden näkökulmasta. Työssä esitellään erilaiset rahastotyypit sekä osakerahastojen toimintatavat, otetaan esille kuukausittaista säästämistä ja siitä tulevia hyötyjä. Työssä käsitellään myös rahastojen riskejä ja niitä, jotka voivat kohdata jatkuvassa säästämässä. Lisäksi myös asiakkaiden suhtautuminen riskiin käsitellään tutkimuksessa. Lainanlyhennyksen ohella säästäminen on nykyään esillä mediassa, ja tätä myös tuon esille työssäni. Tutkimusosuudessa paneudutaan pankkitoimihenkilöiden näkökulmaan kuluttajien suhtautumisesta pitkäaikaiseen osakerahastosäästämiseen.

1.1 Aiheen taustaa

Säästäminen ja sijoittaminen ovat kehittyneet merkittävästi ja tulleet suosituimmaksi 2000-luvun aikana. Nykyään säästäminen ja sijoittaminen ovat hyvin yleistä myös niin sanotun tavallisen suomalaisen kuluttajan elämässä, kun aikaisemmin niitä on pidetty enneminkin jo valmiiksi vauraiden ihmisten toimintana. Olen itse työskennellyt pankissa eripituisia jaksoja erilaisissa tehtävissä kesästä 2006 alkaen. Näinä aikoina olen huomannut pankkien kiinnostavan huomiota ja tuovan vahvasti esille erityisesti jatkuvan ja pitkäaikaissäästämisen myymistä. Vuoden 2008 aikana alkanut, ja mahdollisesti kautta aikojen pahin finanssikriisi, sekä tämän myötä voimakas pörssikurssien ja rahastojen arvojen romahtaminen antavat mielenkiintoisen ja haasteellisen lisän tutkimukseeni.

Aikaisempia tutkimuksia juuri kyseisestä aiheesta ei ollut saatavilla, mutta samantyyllisiä tutkimuksia on tehty (Salmén 2008; Sarkkinen & Torssonen 2009). Yhdessä aikaisemmassa tutkimuksessa on mitattu Venäjälle sijoittavien osakerahastojen kannattavuutta. Tuossa tutkimuksessa on otettu myös huomioon kulujen vaikutus rahastojen tuottoon. Kyseisen tutkimuksen perusteella oli kannattavaa sijoittaa Venäjälle sijoittaviin osakerahastoihin. (Salmén 2008.)

Aikaisemmin on myös tutkittu indeksiosuusrahastojen soveltavuutta suomalaisille piensijoittajille. Tutkimuksessa todetaan indeksiosuusrahastojen olevan loistava tuote suomalaisille piensijoittajille, mutta se ei kuitenkaan sovellu piensijoittajille, jotka haluavat sijoittaa pieniä summia kerrallaan ja kuukausittain, koska kaupankäyntikustannukset ovat suuret siinä tapauksessa. (Sarkkinen & Torssonen 2009.)

1.2 Tutkimusongelma ja teoreettiset tutkimuskysymykset

Tutkimusongelmana on selvittää pitkäaikaisen rahastosäästämisen hyötyjä kuluttajalle. Työn keskeisenä ideana on tarkastella rahastosäästämistä, kuluttajien suhtautumista rahastosäästämisen ja erityisesti pitkäaikaisen sekä jatkuvan säästämisen hyötyjä kuluttajalle pankkitoimihenkilön näkökulmasta. Vastaan seuraaviin kysymyksiin:

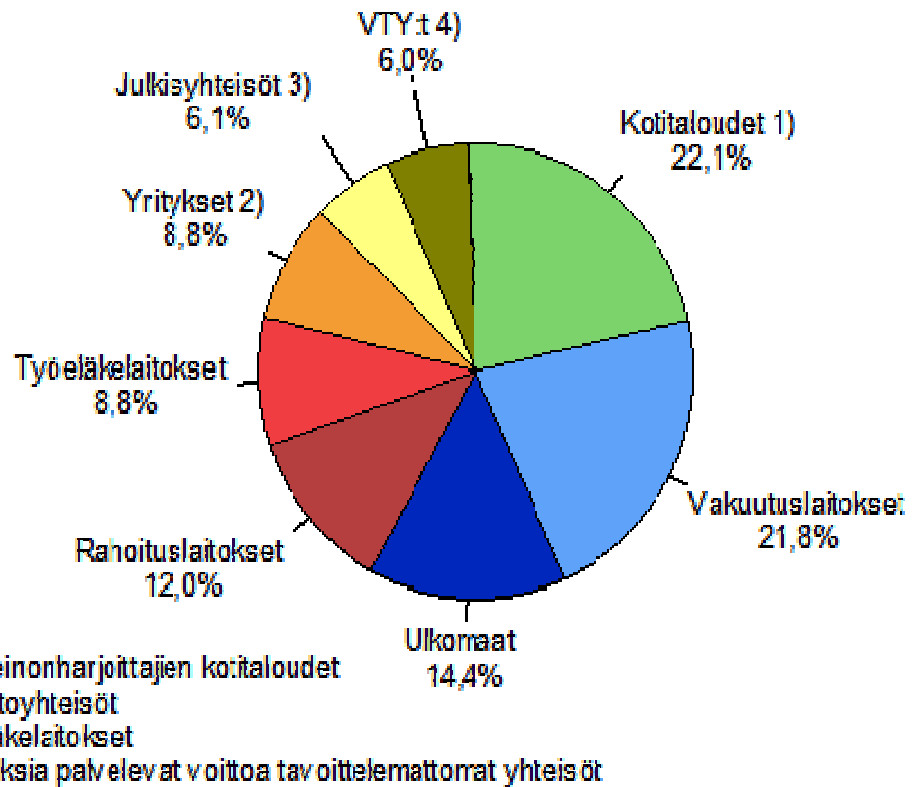
- 1) Mitä kuluttajat tietävät jatkuvasta osakerahastosäästämisestä.
- 2) Kuinka suosittua se on kuluttajien keskuudessa pankkitoimihenkilön näkökulmasta.
- 3) Miten pankeissa työskentelevät kuvailevat jatkuvan osakerahastosäästämisen hyötyjä ja kannattavuutta.
- 4) Miten asiakkaan elämäntilanne ja yhteiskunnan tilanne vaikuttavat asiakkaan käyttäytymiseen erityisesti säästämisen kannalta.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Kyseessä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Ensin pyrin saamaan kirjallisuudesta tietoa ja teoriaa tutkimukseen. Selvitän työssäni, onko aiheesta tehty aikaisempia tutkimuksia ja minkälaisia tuloksia näistä on saatu. Otan avuksi myös aiheeseen liittyviä erilaisia artikkeleita, joita pyrin keräämään erilaisista alan ammattilehdistä ja internetistä. Pankeilla on lisäksi erittäin paljon materiaalia pitkäaikaisen säästämisen tueksi. Niitä voin hyödyntää työssäni. Haastattelumenetelmänä käytetään puolistrukturoitua eli teemahaastattelua. Haastatteluun valitsin neljän eri pankkiryhmän väliltä toimihenkilöt, jotka työskentelevät sijoittamisen kanssa ja ovat asiakkaiden kanssa tekemisissä myös osakerahastosäästämässä.

Sijoitusrahastot antavat yhden vaihtoehdon sijoittamiseen ja säästämiseen. Sijoitusrahasto voi sisältää useita eri arvopapereita, joihin sijoitetaan säästäjien varoja. Yksikertaisuudessaan säästäjien varat kerätään yhteen, minkä jälkeen nämä sijoitetaan eteenpäin arvopapereihin, ja tällöin muodostuu rahasto. Sijoitusrahastoa hallinnoi aina rahastoyhtiö, joka on osakeyhtiömuotoinen. Rahaston osuudet antavat oikeudet rahaston sisältä löytyvään omaisuuteen, ja sijoitusrahasto jakaantuu aina keskenään yhtä suuriin osuuksiin. Osuuksien pohjalta rahastot jakautuvat eri omistajille, eli rahastoyhtiö ei omista sijoitusrahastoja, vaan sen tehtävänä on ainoastaan hallinnoida sijoitettuja varoja. (Suomen sijoitusrahastot Ry:n kotisivut 2008; Puttonen & Repo 2007, 54; Sijoitusrahasto-opas, 4.)

Sijoitusrahastoja voivat omistaa yksityiset henkilöt, yhteisöt tai säätiöt, jotka omistavat sijoitusrahaston osuuksia. Vuoden 2008 kolmannella vuosineljänneksellä Suomessa rahasto-osuuksien omistajat jakautuivat kahdeksaan eri sektoriin. Seuraavasta kuvasta sivulla 4 käy ilmi, että kotitaloudet ovat Suomessa suurin yksittäinen osuudenomistajaryhmä 22,1 prosentin osuudella, myös vakuutuslaitokset omistavat yli viidenneksen rahasto-osuuksista Suomessa. Seuraavan ryhmän muodostavat selkeästi ulkomaalaiset omistajat ja rahoituslaitokset yli kymmenyksen omistuksella. Viimeiseen ryhmään jäävät työeläkelaitokset, yritykset, julkisyhteisöt ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt alle kymmenyksen omistuksella. (Tilastokeskuksen kotisivut 2008.)

KUVIO 1. Rahasto-osuuksien jakaantuminen omistajasektoreittain 30.09.2008 (Tilastokeskus)

Granskogin (2008, 13–17) mukaan jokaiseen sijoitusrahastoon kuuluvat perustiedot ovat seuraavat:

- 1) säännöt, jotka ovat rahoitustarkastuksen vahvistama asiakirja. Siitä löytyy laissa määritellyt tiedot, kuten nimi, tietoa merkintä- ja lunastustoimeksiannoista, tietoa rahasto-osuuden arvon julkistamisesta ja määrittämisestä sekä rahaston tavoitteet,
- 2) rahastoesitteet, joista on aina annettava ennen merkintää yksinkertaistettu rahastoesite sijoittajalle. Rahastoesitteistä löytyy tietoa perittävistä palkkioista ja rahastoyhtiön hallinnosta sekä sijoituksia kuvaavia tunnuslukuja,
- 3) vuosikertomus ja puolivuotiskatsaus, joista käy ilmi kaupankäyntikulut. Lisäksi niistä löytyy tietoa senhetkisistä rahaston sijoituksista ja keskeisiä tunnuslukuja,

4) muita tärkeitä tietoja ovat muun muassa kuukausikatsaukset ja nettisivut. Näistä voi seurata rahaston arvonkehitystä ja lukea salkunhoitajan kommentit sekä tulevaisuudennäkymät.

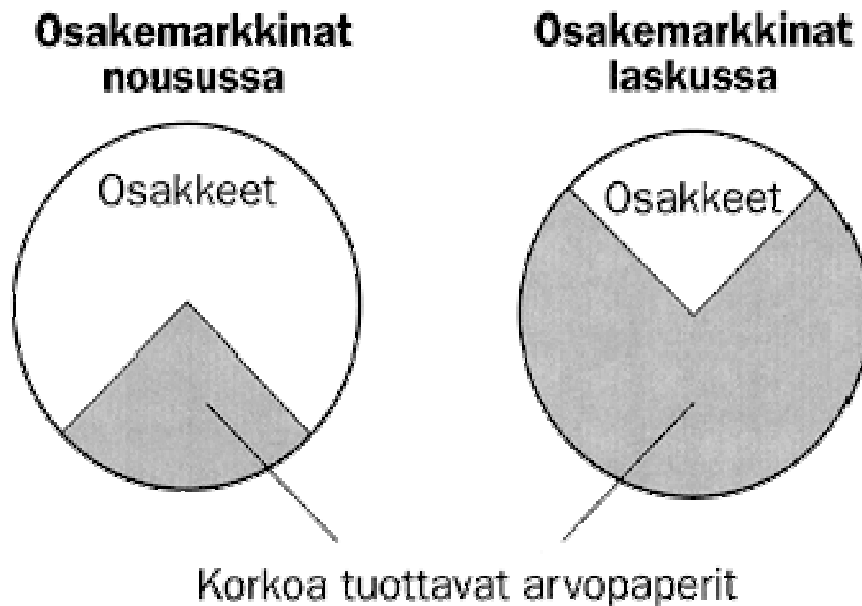
2.1 Erityyppiset sijoitusrahastot

Sijoitusrahastot voidaan jakaa neljään eri luokkaan. Niitä ovat korkorahastot, yhdistelmärahastot, erikoisrahastot ja osakerahastot, joita käsitellään jäljempänä tarkemmin. Rahastot jaotellaan näihin neljään eri tyyppiin jokaisen oman sijoitustyyliinsä mukaan. (Puttonen & Repo 2007, 65, 67, 70, 71.)

Korkorahastot jakaantuvat lyhyen, keskipitkän ja pitkän koron rahastoihin. Lyhyen koron rahastoissa varat sijoitetaan lyhytaikaisiin rahamarkkinainstrumentteihin, joiden maturiteetti eli juoksuaika on enintään yksi vuosi. Pitkän koron rahastoissa varat sijoitetaan pitkäaikaisiin rahamarkkinainstrumentteihin ja näiden laina-aika on yli yksi vuosi. Keskipitkän koron rahastot sijoittavat omistajiensa varat sekä lyhyt- että pitkäaikaisiin korkoinstrumentteihin kulloisenkin ajan tuotto-odotuksen mukaan. Tätä voidaan kutsua myös korkorahastojen yhdistelmärahastoksi. (Puttonen & Repo 2007, 65, 66; Suomen sijoitusrahastot Ry:n kotisivut 2008.)

Yhdistelmärahastojen varat sijoitetaan sekä korkoa tuottaviin kohteisiin että osakkeisiin. Näiden painotukseen vaikuttaa markkinatilanne, sillä suhdetta muutellaan markkinatilanteen mukaan. Eri sijoitusten painoarvot kuitenkin määritellään rahaston säännöissä ja vaihtelun pitää tapahtua näiden rajojen sisäpuolella. Kun sijoittamisessa halutaan saada sekä korko- ja osakemarkkinoiden edut, on yhdistelmärahasto tähän hyvä ja helppo vaihtoehto. Seuraava kuva kertoo yhdistelmärahaston muutokset eri markkinatilanteissa. (Puttonen & Repo 2007, 70; Suomen Sijoitusrahastot Ry:n kotisivut 2008; Säästäjän ja sijoittajan opas, 18.)

Yhdistelmärahasto painottaa sijoituksensa markkinatilanteen mukaan

KUVIO 2. Yhdistelmärahasto painottaa sijoituksensa markkinatilanteen mukaan (Suomen Sijoitusrahastot Ry:n kotisivut 2008)

Erikoissijoitusrahastot hajauttavat riskiä sijoittamalla moniin eri kohteisiin. Indeksirahastot, rahasto-osuusrahastot, vipurahastot ja hedge-rahastot ovat esimerkkejä erikoisrahastoista. Näillä ei kuitenkaan usein ole mitään tarkkoja prosenttirajoja eri sijoitusten painotukseen, joten ne poikkeavat normaaleista periaatteista. Hedge-rahastot tähtäävät absoluutiseen tuottoon markkinatilanteesta välittämättä. Viimeaikaisen finanssikriisin aikana onkin erityisesti tarkkailtu hedge-rahastoja, ja niillä on ollut loistava tilanne osoittaa pystyvänsä tuottamaan voittoa haastavassa taloudellisessa tilanteessa. (Puttonen & Repo 2007, 71; Suomen Sijoitusrahastot Ry:n kotisivut 2008; Korteila 2008, 65.)

2.2 Osakerahastot

Osakerahastot sijoittavat pääsääntöisesti omistajiensa varat osakkeisiin. Yksinkertaistetusta rahastoesitteestä ja rahaston säännöistä käy aina ilmi osakerahaston sijoituspolitiikka eli sijoituskohteiden valintaperiaatteet. Osakerahastoja voidaan jaotella monin eri tavoin, ja

tämän takia myös sijoittajan on helppo löytää osakerahastoista tietty suuntautuminen. (Puttonen & Repo 2007, 67.)

Osakerahastoja voidaan jaotella esimerkiksi kotimaahan, euroalueelle, Eurooppaan, maailmanlaajuisesti tai kehittyville markkinoille (mm. Kiina, Venäjä ja Intia) sijoittavana. Tämän tyylliset osakerahastot jaotellaan maantieteellisesti. Lisäksi osakerahastoja voidaan erotella esimerkiksi toimialan tai yhtiön koon mukaan. Jos osakerahasto sijoittaa toimialan mukaan, se voidaan jaotella esimerkiksi metsäteollisuuteen, lääketeollisuuteen, biotekniikkaan tai teknologiaosakkeisiin sijoittavana. Vastaavasti yhtiötyypin mukaan osakerahasto voi sijoittaa vaikkapa suuriin maailmanlaajuisesti toimiviin (blue chip) tai pieniin ja keskisuuriin (small cap) yrityksiin. Nämä ovat perinteisiä jaottelutapoja osakerahastoista, ja näitä on käytetty jo pitkään. Lisäksi viime aikoina on yleistynyt osakerahastot, joiden valintaperusteet ovat eettisiä tai muuten yhteiskuntavastuuta korostavia. Esimerkiksi ilmastoon ja ilmastomuutokseen keskittyvät osakerahastot ovat näkyvästi esillä ja myös monien sijoittajien suosiossa. (Puttonen & Repo 2007, 67, 68; Säästäjän ja sijoittajan opas, 18; Rahasto-opas 2004, 10.)

Etenkin Euroopassa on noussut esille uusi tapa, jolla jaotellaan osakerahastoja. Kun jaotellaan sijoitustyylin mukaan, käytetään arvoyrityksiin (value) tai kasvuyrityksiin (growth) suuntautumista aina senhetkisen markkinanäkemyksen mukaan. Markkinanäkemyks kertoo, odottavatko markkinat sillä hetkellä yrityksen kasvattavan tulostaan. Arvoyritykset pääsääntöisesti ovat sellaisia, joissa sijoittaja pyrkii ostamaan halvalla ja myymään kalliilla. Kun taas vastaavasti kasvuyritykset ovat sellaisia, joissa sijoittaja ostaa kalliilla ja myy vielä kalliimmalla. Näin molemmat pyrkivät kuitenkin mahdollisimman hyvään tuottoon. (Puttonen & Repo 2007, 68.)

Seuraava luettelo on esimerkki Osuuspankin osakerahastovalikoimasta: (Osuuspankin kotisivut 2008.)

- OP-Aasia
- OP-Aasia Tiikerit
- OP-Amerikka
- OP-Amerikka Indeksi
- OP-Delta
- OP-Euro Indeksi
- OP-Eurooppa Arvo
- OP-Eurooppa Kasvu
- OP-Eurooppa Osake

- OP-Eurooppa Osinko
- OP-Eurooppa Pienyhtiöt
- OP-Focus
- OP-Ilmasto
- OP-Intia
- OP-Itä-Eurooppa
- OP-Japani
- OP-Kehittyvä Aasia
- OP-Kiina
- OP-Kiinteistö
- OP-Latinalainen Amerikka
- OP-Maailma
- OP-Medical
- OP-Metsä
- OP-Pohjola Pienyhtiöt
- OP-Suomi Arvo
- OP-Suomi Pienyhtiöt
- OP-Teknologia
- OP-Venäjä

Osakerahastojen tuottoa mitataan usein rahaston vertailuindeksiin vertailemalla. Vertailuindeksi käy ilmi rahastoesitteestä sekä rahaston säännöistä, ja se valitaan rahaston sijoituspolitiikkaa vastaavan tyylin mukaan. Esimerkiksi Suomeen sijoittavalla osakerahastolla voisi olla vertailuindeksinä OMX Helsinki Cap -indeksi, ja jos osakerahaston oma indeksi ylittää tämän, tavoite on täytynyt täysin. Kaikilla rahastoilla ei kuitenkaan ole vertailuindeksiä, ja tällöin sen tuottoa voi verrata vaikkapa muihin samantyyliisiin rahastoihin. (Puttonen & Repo 2007, 69.)

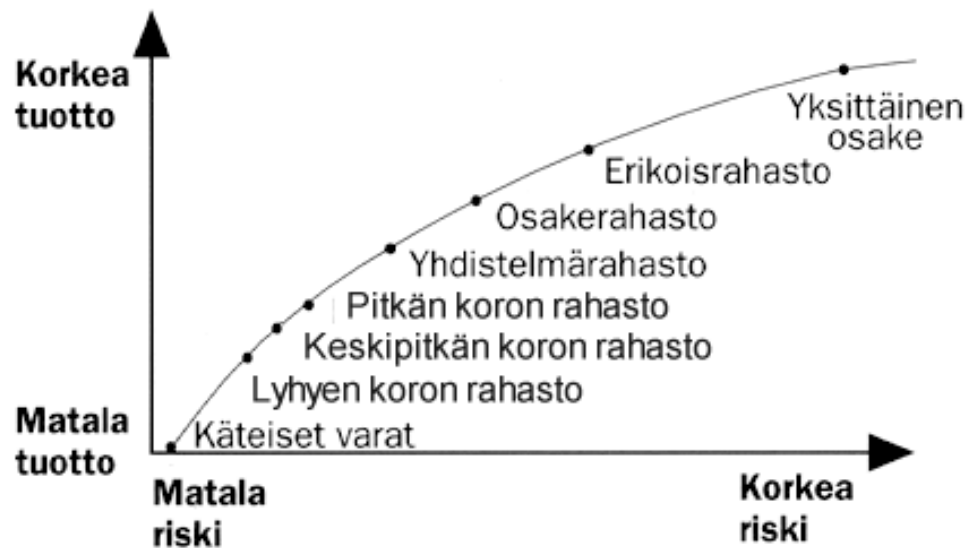
Useat osakerahastot käyttävät johdannaisia, optioita ja termiinejä, salkkujen suojaamiseen, mutta on myös olemassa rahastoja, jotka eivät käytä suojautumista. Myös johdannaisten käytöstä tulee olla maininta sekä yksinkertaistetussa rahastoesitteessä että rahaston säännöissä. (Rahasto-opas 2004, 10.)

3 RAHASTOSÄÄSTÄMISEN RISKIT JA HYÖDYT

Rahastosäästämässä on aivan sama periaate kuin muutenkin rahoitusmarkkinoilla ajatella riskin suhdetta, eli mitä suuremman riskin säästäjä ottaa, sitä suurempaa tuottoa hän haluaa itselleen. Riskiä kuvataan myös epävarmuutena, ja tulee muistaa, että varman tappi-

on ottaminen ei ole suurta riskiä vaan taitamatonta sijoitustoimintaa. Sijoitusrahastoista erikoisrahastot ja osakerahastot ovat tuotto-odotuksiltaan suurimpia, mutta niissä on myös vastaavasti suurin riski. Sen sijaan korkorahastot ja, niistä erityisesti lyhyen koron rahastot, ovat riskiltään matalimpia, mikä näkyy tämän tyyppisten sijoitusrahastojen tuotto-odotuksissa. Yhdistelmärahastot ovat sekä riskiltään, että tuotto-odotukseltaan näiden kahden tyyppisten rahastojen välissä. Seuraavassa kuvassa selviää hyvin eri tuotto-odotusten riskit. (Puttonen & Repo 2007, 84; Suomen Sijoitusrahastot Ry:n kotisivut 2008.)

Sijoitusmuotojen vertailu riskin mukaan

KUVIO 3. Sijoitusmuotojen vertailu riskin mukaan (Suomen Sijoitusrahasto Ry:n kotisivut 2008)

3.1 Sijoitusrahastojen riskit

Sijoitusrahastoissa löytyy useita riskejä. Niitä ovat suoraan sijoitustoimintaan liittyviä riskejä. Lisäksi hallinnoimiseen liittyviä riskejä tulee ottaa huomioon, ja myös omaisuuden säilyttämiseen liittyviä riskejä. Nämä kaikki riskit tiedostamalla saadaan onnistuneimpia kokemuksia sijoitusrahastoon säästämässä. Riskin mittaamiseen voidaan käyttää erilaisia tunnuslukuja, joita ovat mm. volatiliteetti, varianssi eli tuottojen keskijäntä, riskipreemio ja korrelaatio. Näitä tunnuslukuja käyttämällä saadaan mitattua riskejä. (Granskog 2008, 1; Schauman luentoesitys, 2008.)

3.1.1 Sijoitusrahaston sijoitustoimintaan liittyvät riskit

Kuten muuhunkin sijoittamiseen, myös rahastosijoittamiseen liittyy riski saamatta jäävästä tuotosta ja pääoman laskusta tai sen menettämisestä kokonaan. Sijoitustoiminnan riskejä pyritään pienentämään säännöissä ja laissa olevilla vaatimuksilla ja rajoituksilla. Näitä ovat hajauttamisvaatimukset, mitkä ovat erityisen keskeisessä asemassa. Myös sijoitusrahastojen velanottoa rajoitetaan, mikä automaattisesti pienentää riskiä. Vain erikoissijoitusrahastot voivat sijoitustoimintaan ottaa luottoa. (Granskog 2008, 2.)

Markkinariskinä voidaan pitää esimerkiksi sijoittamista vain tietyllä toimialalla toimivien yritysten osakkeisiin kun alalla kehitys on juuri pysähtynyt. Tietysti myös yleisen talouskehityksen vaikutus koko markkinoihin vaikuttaa suuresti. Korkoriski vaikuttaa korkotason yleisen kehityksen kautta korkomarkkinoihin ja sijoitukseen. Luotto- ja vastapuoliriski tulee kysymykseen, kun sijoitusrahastojen liikkeeseenlaskija tai vastapuoli ei suoriudu velvoitteistaan. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii Yhdysvalloissa konkurssin tehnyt Lehmann Brothers. Likviditeettiriskin tullessa sijoitusten rahaksi muuttaminen ei onnistu kohtuulliseen hintaan toivotussa ajassa. Tämä tapahtuu huonojen markkinoiden aikana, kun sijoitusrahasto ei pysty myymään esimerkiksi osakkeita tarpeeksi ostajien puuttuessa markkinoilta. Jos sijoitetut varat menetetään säilyttäjän maksukyvyttömyyden vuoksi, niin kyseessä on säilyttäjäriski. (Granskog 2008, 3.)

Eri sijoitusrahastotyypeille on ominaista erilaiset riskit, mutta kuitenkin samasta rahastotyypistä voi löytyä riskeiltään poikkeavia tuotteita. Rahastojen esitemateriaaleissa tulee aina kuvata sijoitustoimintaan liittyviä riskejä. Epätodennäköisetkin riskit realisoituvat poikkeuksellisissa markkinatilanteissa ja tämä on huomattu menneen finanssikriisin aikana. (Granskog 2008, 4.)

3.1.2 Sijoitusrahastojen hallinnoimiseen liittyvät riskit

Vuonna 1987 Suomessa alkanut sijoitusrahastotoiminta on säänneltyä toimintaa ja siihen vaaditaan toimilupa. Laissa asetetaan vähimmäisvaatimuksia toiminnalle, kuten toimivan ja ylimmän sekä omistajien hyvämaineisuus, luotettavuus, riittävä kokemus ja ammattitaito. Lisäksi toiminnan laatu ja laajuus huomioiden riittävät taloudelliset ja muut resurssit sekä toiminnan organisoiminen niin, että sitä voidaan jatkaa myös poikkeusoloissa ja sitä

pystytään luotettavasti harjoittamaan. Rahastokauppaa täytyy pystyä käymään aina pankin aukioloaikoina. Sijoitusrahastoyhtiöiden ulkopuolista valvontaa tekevät tilintarkastajat, säilytisyhteisö ja Finanssivalvonta. (Granskog 2008, 5.)

Rahastoyhtiöillä on kuitenkin itsellään ensisijainen vastuu siitä, että toiminta täyttää lain asettamat vaatimukset. Yhtiöillä voi olla erillinen sisäinen valvontafunktio tai sillä täytyy olla ainakin niin sanottu kahden silmän periaate. Jos rahastoyhtiön keskeisissä prosesseissa on puutteita, voivat riskit aktualisoitua eli seuraukset tulevat toteen. Näitä voivat olla esimerkiksi sijoitusrahaston arvon laskeminen väärin, omistukset kirjataan väärin ja näin ollen omistustiedot ovat rekisterissä väärin, osuuksien merkinnät ja lunastukset toteutetaan vaikkapa vääränä ajankohtana tai sijoitusrahaston varoja sijoitetaan sääntöjen ja lain vastaisesti. (Granskog 2008, 6, 7.)

3.1.3 Sijoitusrahastojen omaisuuden säilyttämiseen liittyvät riskit

Omaisuuden säilyttämiseen liittyviä riskejä ovat muun muassa säilytyksessä olevan omaisuuden häviäminen, katoaminen ja varastaminen. Tämän takia riskeihin onkin varauduttu erilaisin sääntelyin. Sijoitusrahaston varoja säilytetään säilytisyhteisössä, jolla on myös vastuu varojen valvomisesta. Säilytisyhteisönä voivat toimia joko suomalainen luottolaitos ja sijoituspalveluyritys tai ETA-alueella toimiluvan omaava luottolaitos ja sijoituspalveluyritys, edellyttäen sillä olevan sivuliike tai sivukonttori Suomessa. Vastuunjakoa rahastoyhtiön, säilytisyhteisön ja tilintarkastajan kesken on määritelty sijoitusrahastolaissa. Varoja pidetään myös erillään ja tämä pienentää aina riskiä. Sijoitusrahaston varoja ei saa säilyttää samassa paikassa toisen sijoitusrahaston varojen kanssa ja ne tulee myös säilyttää erillään säilytisyhteisön ja rahastoyhtiön varoista. Säilytisyhteisöt voivat käyttää apunaan niin sanottuja alisäilyttäjiä, mutta näiden tulee olla säilytyspalvelutehtäviin erikoistuneita ja valvonnassa olevia yhteisöjä. (Granskog 2008, 8, 9, 10.)

3.1.4 Riskin mittaaminen osakerahastoissa

Rahastojen ja osakerahastojen riskin mittaamisessa käytetään samoja periaatteita kuin rahoitusmarkkinoilla yleisestikin. Volatiliteetti on yleisempiä tunnuslukuja, jolla mitataan riskiä. Se on tuottojen keskihajonta laskennallisesti, ja se kertoo sijoituksen arvon vaihteluvälistä eli muutoksen heilahtelusta. Riskin sanotaan olevan sitä suurempi, mitä suurempi

sijoituskohteen eli vaikkapa rahasto-osuuden arvon volatilitiitti on. Tämä perustuu siihen, että sijoittajalle aiheuttaa epävarmuutta sijoituksen arvon voimakas heilahtelu. (Puttonen & Repo 2007, 84.)

Rahastoyhtiöiden tulee raportoida volatilitiitista säännöllisen lakisääteisen raportoinnin yhteydessä Suomen Sijoitusrahastoyhdistyksen suosituksesta eli vuosikertomuksen, osavuositarkastuksen ja kuukausittain rahastoraportin yhteydessä jos rahastot ovat toimineet vähintään vuoden. Volatilitiitti lasketaan aina päivähavainnoista, koska päivätuottojen vaihtelu katsotaan jäävän niin pieneksi. Mikä sitten on korkea ja mikä matala volatilitiitti, niin siihen on hankala vastata, eikä ole yhtä oikeaa vastausta. Volatilitiitti vaihtelee maittain ja tietysti myös riippuu siitä miltä ajanjaksolta vaihteluväliä tarkastelee. Esimerkiksi vuoden 2008 syksyn voimakas pörssikurssien lasku lisäsi 12 kuukauden volatilitiitit. Volatilitiitti on kuitenkin keskimäärin ollut maailmassa 20 - 30 prosentin luokkaa osakemarkkinoilla eli jos tarkastellaan 20 prosentin volatilitiitin mukaan, niin tuotot osakemarkkinoilla ovat kahtena vuotena kolmesta pysyneet -10 prosentin ja + 30 prosentin välillä. (Puttonen & Repo 2007, 85, 86, 87, 88.)

3.1.5 Kuluttajien suhtautuminen riskiin

Asiakkaan suhtautuminen riskiin vaikuttaa merkittävästi rahastotyyppin valintaan, sillä ihmiset voidaan jakaa riskinkarttajiin ja riskiä suosiviin. Suhtautumisesta riskiin kertoo se, millaisia tappioita on valmis sietämään. Osakerahastot ovat selkeästi epävarmempia kuin tilisäästäminen, vaikka keskimääräinen tuotto onkin huomattavasti parempi osakerahastoissa. Säästämisen tavoite myös kertoo millaista riskinottoa tavoitteeseen pääseminen vaatii. Riskiä suosivat saavat pienen mahdollisuuden voittaa valtavasti, kun taas riskinkarttajilla on jo pääoman säilyttäminen huolena. (Puttonen & Repo 2007, 93; Möttölä 2008, 64.)

Suhtautuminen riskiin selviää erityyppisten kartoitusten perusteella. Vuoden 2007 marraskuussa tuli voimaan koko EU:n aluetta koskeva Rahoitusvälineiden markkinat – direktiivi (MiFID) ja tämän tavoitteena on parantaa markkinoiden toimivuutta ja sijoittajien suojaa. MiFID koskee kaikkia sijoituspalveluita tarjoavia yrityksiä ja pankkeja. Tämän perusteella asiakkaan tulee saada tarkemmin tietoa mm. sijoitusrahastoihin liittyvistä riskeistä, toimeksiantoista perittävistä kuluista ja toimeksiantojen toteuttamisperiaatteista. Palveluntarjoajan tulee pyytää asiakkaalta tietoja hänen sijoituskokemuksestaan ja –tietämyksestään

sekä arvioida asiakkaan tiedot sijoituksen riskeistä. Tämän jälkeen täytyy arvioida tuotteen asianmukaisuus juuri kyseiselle asiakkaalle. Lisäksi arvioinnissa käytetään myös tietoja asiakkaan taloudellisesta asemasta ja sijoitustavoitteista. Tarjottavia tuotteita voidaan vastanäiden tietojen jälkeen suositella asiakkaalle, mutta kuitenkin niin, että asiakkaalla on lopullinen vastuu sijoituksen riskistä. (Arvopaperivälittäjien yhdistyksen kotisivut 2009.)

Esimerkiksi Osuuspankit tekevät nykyään asiakkaille sijoittaja- ja säästäjäkuvan kartoituksen, jossa kysytään muun muassa asiakkaan aikaisempi sijoittajakokemus, suunniteltu sijoitusaika ja suhtautuminen säästöjen arvonvaihteluun. Tämän jälkeen asiakas saa tuotesuosituksen, mitkä sopivat juuri hänen omaan riskiprofiiliinsa. Tuote voi olla vaikkapa joku korko-, yhdistelmä- tai osakerahastoista. (Turun Seudun Osuuspankin asiakaslehti 2008.)

3.2 Sijoitusrahastojen ja osakerahastosäästämisen hyödyt

Rahastosijoittamisessa ja – säästämässä on monia etuja ja hyötyjä muihin sijoitus- tai säästämismuotoihin verrattuna. Sijoitusrahastojen hyödyt koostuvat seitsemästä eri seikasta eli riskin hajauttamisesta, likviditeettisyydestä, asiantuntemuksesta, säästöistä kaupankäyntikustannuksissa, helppohoitoisuudesta, verotuksen eduista ja valvonnasta. Rahastosijoittaminen ei tietenkään sovellu kaikille, mutta monet kuluttajat löytävät siitä juuri itselleen sopivia argumentteja. Kaikki sijoitusrahastojen hyödyt koskevat myös pitkäaikaista ja jatkuvaa osakerahastosäästämistä. Rahastosäästämisen kautta kartuttaa varallisuutta helposti sekä mielenkiintoisesti ja sen pääasiallisena ideana on juuri pitkäjänteisyys. Osakerahastojen kautta sijoittaminen ja säästäminen ovat aktiivista varallisuuden hoitoa ja tästä pitävät huolen ammattilaiset eli salkunhoitajat. (Puttonen & Repo 2007, 35, 36; Säästäjän ja sijoittajan opas 2007, 16; Säännöllinen säästäminen palkitsee 2006.)

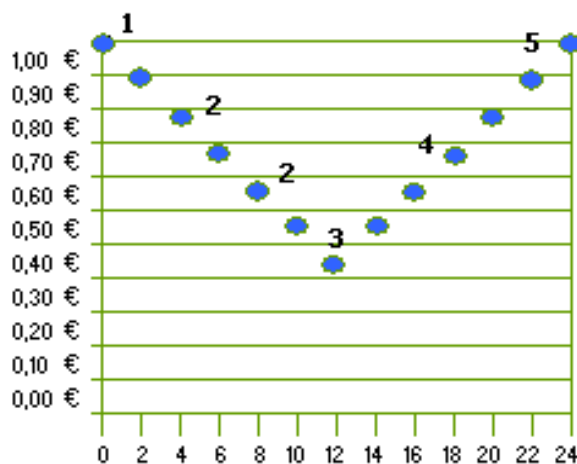
3.2.1 Hajauttamisen hyödyt

Rahastosäästäminen tarjoaa kahden tyyppistä hyötyä hajauttamisesta. Ensimmäinen on diversifointia eli hajautetaan useisiin erilaisiin sijoituskohteisiin yhden sijoituskohteen sijasta. Riski aina pienenee ja jakaantuu moniin osiin, kun rahasto sijoittaa varoja useisiin eri kohteisiin. Sijoitusrahastolaissa on määritelty tarkat ohjeet hajauttamistakin, ja näin ollen varallisuus on aina vähintään kohtuullisesti hajautettu. Usein rahastoissa olevien ar-

vopapereiden hinnat muuttuvat eri tahdissa, jolloin puhutaan negatiivisesta korrelaatiosta arvopapereiden välillä. Tämä on se hyöty, joka saavutetaan hajauttamisesta esimerkiksi eri osakkeisiin osakerahastoissa. (Puttonen & Repo 2007, 35, 95.)

Toinen hajauttamisen hyöty tulee aikahajauttamisessa rahastosäästämisessä. Tuskin kukaan kuluttaja on täydellinen sijoittaja ja ajoittaja sijoitustoiminnassa, joten varma keino tasata ajoituksesta tulevaa riskiä on ajallinen hajauttaminen eli aikahajautus. Toisaalta tämä estää täydellisen tuoton tavoittelun, mutta aikahajauttaja tekee kuitenkin keskimäärin aina hyviä sijoituksia. Periaatteena on, että saa ostettua rahasto-osuuksia vähän kalliimmalla hinnalla ja vähän halvemmallalla hinnalla. Aikahajautus toimii parhaiten rahastosäästämisessä, kun kuluttaja tekee rahastoja tarjoavan tahon kanssa rahastosäästösopimuksen. Näin ollen säästämisestä tulee kuukausittaista ja tililtä ohjautuu aina sovittu summa rahastoon. (Hämäläinen 2005, 50–51.)

Seuraavasta kuvasta selviää aikahajauttamisen hyöty selkeästi. Ensimmäisessä (1) vaiheessa oletetaan, että kuukausittainen säästösumma on 20 euroa ja että yhden osuuden arvo on aloittaessa yksi euro. Toisessa (2) vaiheessa ostetaan säännöllisesti ja kuukausittain rahasto-osuuksia laskevaan hintaan eli rahaston arvojen tippuessa. Kolmannessa (3) vaiheessa rahaston arvo on laskenut 55 prosenttia, ja tällöin yhden osuuden arvo on 0,45 euroa. Neljännessä (4) vaiheessa yhden rahasto-osuuden arvo on 0,65 euroa, ja tässä vaiheessa on säästetty takaisin aikaisempi arvonalennus. Viidennessä (5) vaiheessa osuuden arvo on palannut aloitustasolle ja osuuksien arvo on noussut 43 prosenttia, jos säästetty kuukausittain 24 kuukauden ajan. (Aktian kotisivut 2009.)

KUVIO 4. Säännöllinen rahastosäästäminen tasoittaa arvon vaihtelun heilahdukset (Aktian kotisivut 2009)

3.2.2 Rahaksi muutettavuus ja salkunhoitajan asiantuntemus

Sijoitusrahastot ovat likviditeettejä, eli niillä on hyvä rahaksi muutettavuus. Rahastoilla on usein mainittu suositeltava sijoitusaika, ja etenkin osakerahastoissa tämä on useita vuosia suuren volatilitietin ja riskisyyden takia. Rahasto-osuuksia voi kuitenkin myydä ja muuttaa rahaksi jokaisena pankkipäivänä. Rahastoilla on salkunhoitajat, jotka ovat oman alansa ammattilaisia ja seuraavat jatkuvasti markkinoiden kehitystä. Salkunhoitajilla on varmasti ammattitaitoa enemmän kuin useimmilla kuluttajilla. Heidän tehtävänä on hoitaa mahdollisimman hyvin rahastojen varallisuutta ja pitää huolta asiakkaiden varallisuudesta. (Puttonen & Repo 2007, 35.)

3.2.3 Säästöt kaupankäyntikustannuksissa ja säästämisen helppous

Rahastojen avulla kuluttajalla on mahdollista päästä mukaan rahan tukkumarkkinoille, koska sijoitusrahasto on institutionaalinen sijoittaja osakemarkkinoilla. Muuten kuluttajalla ei ole mahdollista päästä mukaan näille markkinoille, ja tästä muodostuu myös säästöjä kaupankäyntikustannuksissa. Kuluttajan on helppo lähteä rahastojen avulla kansainvälisille markkinoille. Helppoutta lisää myös, että voi aloittaa vaikkapa vain 20 eurolla kuukausittaisen säästämisen. Vastaavasti usein pitkäaikaisissa talletustileissä vähimmäistalletuksen raja on melko huomattava. Säästösopimuksen tehtyään kuluttajan ei tarvitse välttämättä seurata markkinoita. (Puttonen & Repo 2007, 35; Manninen 2008, 9.)

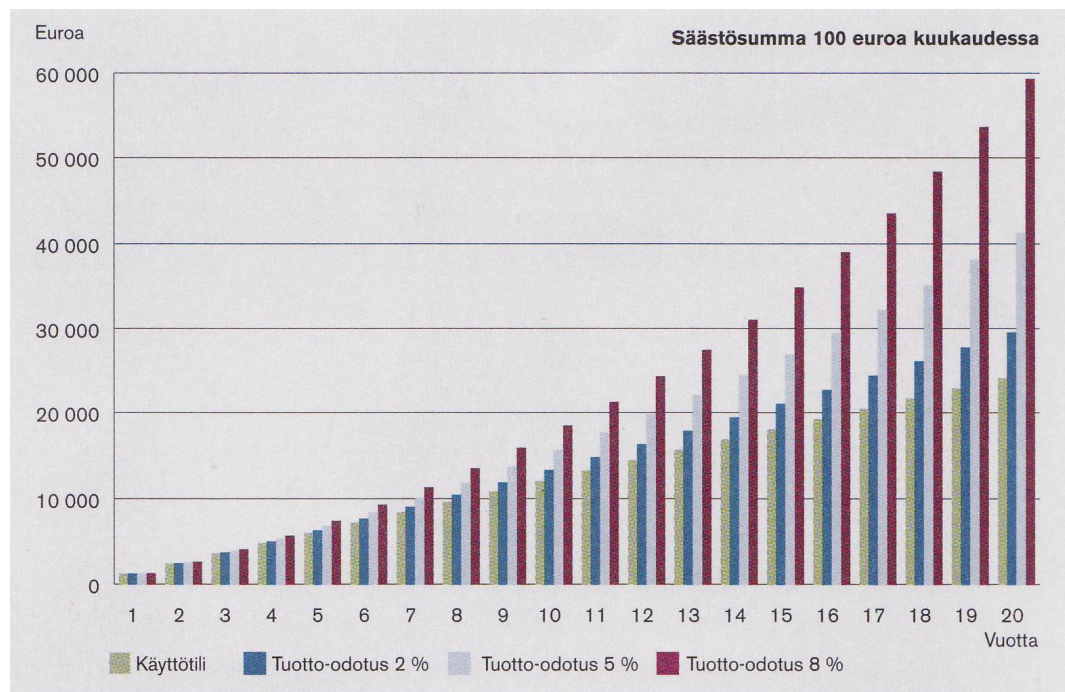
3.2.4 Verotuksen edut ja valvonta

Rahastosäästämässä verotuksen etu tuottaa myös lisäarvoa. Kuluttaja voi olla huolehtimatta rahasto-osuuksien sisäpuolella tapahtuvista osakekauppojen ostoista ja myynnistä, koska sijoitusrahastot eivät ole verovelvollisia eikä niiden sisäpuolella käydystä kaupankäynnistä veroteta myyntivoittoja. Lähdeveroakaan ei tarvitse maksaa korkotuloista rahaston sisäpuolella, kun taas vastaavasti talletustilistä se täytyy maksaa joka vuosi. Pääomaveroa maksetaan rahastojen tuotosta vasta siinä vaiheessa, kun rahastot muutetaan rahaksi eli rahaston lunastusvaiheessa. Tässäkin vaiheessa kuluttajalle tulee veroja maksettavaksi vain, mikäli rahastoja lunastetaan enintään 1000 eurolla ja muita myyntivoittoja ei ole vuoden aikana. Hyvän sijoittajasuojan kuluttaja saa tiukan viranomaisvalvonnan takia.

Rahastoja ja niiden kehitystä kuluttajan on itsekin helppo seurata vaikkapa Internetin, Teksti-TV:n tai lehtien avulla. (Manninen 2008, 9; Puttonen & Repo 2007, 36; Sijoittajan vero-opas 2008, 7.)

3.3 Pitkäjänteisyyden tarve

Rahastosäästämässä tulee aina muistaa, että se on pitkäjänteistä toimintaa ja tavoitteena ei voi olla pikavoittojen metsästyks. Rahastosäästäminen on pitkällä aikavälillä tuottoisa tapa kasvattaa omaa varallisuutta. Kymmenen vuotta ei ole pitkä aika rahastosäästämässä ja jatkuvalla säästämällä saa hyödyn kurssien koko elinkaaresta, eikä tarvitse miettiä ajoitusta kun säästäminen on säännöllistä. Pitkäjänteisyydessä tulee myös muistaa, että kun pörssikurssit laskevat, niin huonoin vaihtoehto on tällöin keskeyttää säästäminen. Lisäksi rahasto-osuuden arvon laskeminen ei vielä tarkoita, että säästöt olisivat hävinneet. Tappio syntyy vasta, kun säästöjä realisoidaan pörssikurssien ollessa alhaalla. Näin ollen kannattaa jopa tehdä lisäsijoituksia mahdollisuuksien mukaan rahastoon tai vaikkapa korottaa säännöllistä kuukausierää. Seuraavassa kuvassa näkyy 100 euron kuukausittaisella säästösummalla säästöjen kehitys eri tuotto-odotuksilla. (Manninen 2008, 8-9; Virtanen 2008, 15; Säännöllinen säästäminen palkitsee 2006.)

KUVIO 5. Säännöllinen säästämien palkitsee (Nordea 2006)

3.4 Rahastosäästäminen lainan lyhennyksen ohella

Viime vuosina asuntovelallisten ajatusmaailma on muuttunut. Nykyään voi ajatella säästävänsä samalla, kun lyhentää lainaa. Tämä on tullut mahdolliseksi, kun laina-ajat ovat keskimäärin pidentyneet. Nykyään myös monissa pankeissa suositellaan mieluummin pidempää laina-aikaa. Tällöin voidaan kuluttajaa suositella säästämään esimerkiksi osakerahastoon lainanlyhennyksestä pois jäävä summa. Säästämällä rahastoihin saa myös luotua puskuria, jos esimerkiksi asunnon arvo ei nousekaan. (Möttölä 2008, 16; Pörssisäätiön kotisivut.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus on lähtökohtaisesti todellisen elämän kuvaamista ja siihen sisältyy ajatus, että todellisuus on moninainen. Kohdetta pyritään myös tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti laadullisessa tutkimuksessa ja lisäksi siinä luotetaan tutkijan omiin havaintoihin ja keskusteluihin. Laadullisessa tutkimuksessa suositetaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina ja perusteluna voidaan käyttää sitä, että ihminen on joustava sopeutumaan vaihteleviin tilanteisiin. Teemahaastattelu on yksi esimerkki metodeista, joita käytetään laadullisessa tutkimuksessa aineiston hankintaan. Tässä haastateltavat valitaan tarkoituksenmukaisesti, eikä käytetä satunnaisotoksen menetelmää. Näiden edellä mainittujen asioiden perusteella voidaan selkeästi todeta juuri laadullisen tutkimuksen sopivan tähän tutkimukseen. Tutkimuksen edetessä myös tutkimussuunnitelmaan tulee muutoksia ja se muotoutuu uudelleen. Tässä tutkimuksessa tutkimussuunnitelmaa muutettiin olosuhteiden mukaisesti aina tarvittaessa. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2005, 152, 155.)

4.2 Tutkimushaastattelu

Tutkimukseen valittiin neljä haastateltavaa neljästä eri pankkiryhmästä, joista kaikki toimivat Suomessa. Haastattelut sovittiin, kun soitin joko suoraan pankkitoimihenkilölle tai sitten kyseiseen pankkiin ja kysyin mahdollisia haastateltavia. Haastateltavat suostuivat haastattelujen nauhoittamiseen, mikä helpotti aineiston analysointia. Haastattelujen kesto oli 15 minuutista 25 minuuttiin. Ennen haastattelua kerroin aiheeni ja annoin haastateltavan tutustua hieman haastattelurunkoon (ks. liite 1). Kaikki haastattelut tehtiin yhden viikon aikana, ja ne oli helppo sovittaa tutkimuksen aikatauluun.

Haastattelutyypiksi valittiin teema- eli puolistrukturoitu haastattelu. Valinta oli erittäin selkeä ja juuri sopiva tähän kyseiseen tutkimukseen. Lomakehaastattelu olisi ollut liian tiukka ja vastauksista olisi puuttunut laajuus. Vastaavasti avoimessa haastattelussa keskustelu olisi saattanut karata liian kauas tutkimuksen aiheesta. Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuotona ja siinä valittu tietyt aihepiirit, minkä pohjalta haastattelut tehdään. Teemahaastattelua käytetään lähtökohtaisesti laadullisissa tutkimuksissa, mutta se on myös käyttökelpoinen määrällisissä eli kvantitatiivisissa tutkimuksissa. Haastattelu eroaa keskustelusta siinä, että haastattelijalla on vastuussa kysymyksistä, kun taas keskustelussa osapuolet ovat yleensä tasa-arvoisia. Haastattelulle asetetaan selkeät tavoitteet ja haastatteluilla pyritään myös saamaan mahdollisimman luotettavia ja päteviä tietoja. Haastatteluilla on myös huonoja puolia. Usein ne vievät paljon aikaa ja haastattelujen valmisteluun tarvitaan huolellinen suunnittelu ja kouluttautuminen haastattelijan rooliin ja tehtäviin. Lisäksi haastatteluihin voi myös sisältyä paljon virhelähteitä ja ne saattavat aiheuttaa monista erilaisista tilanteista. (Hirsjärvi ym. 2005, 196,197.) ”Teemahaastattelu ottaa huomioon myös sen, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä, samoin kuin se, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksesta” (Hirsjärvi & Hurme 2004, 48).

Aineiston analyysissä ja tutkimustuloksissa käydään läpi kaikki neljä pankkitoimihenkilöiden haastattelua. Haastattelujen nauhoittamisen jälkeen aineisto litteroitiin eli kirjoitettiin puhtaaksi sanasanaisesti. Aineiston analyysissä jaottelin haastateltavat Pankin A toimihenkilöstä Pankin D toimihenkilöön. Kaikki haastateltavat eivät halunneet tulla nimellä tai oman pankkinsa puolesta esille, joten käytin haastateltavista edellä mainittua jaottelua. Aineisto analysoitiin tutkimuskysymyksittäin, ja alaotsikoinnissa käytin apuna haastattelukysymyksiä.

5.1 Kuluttajien tietämys rahastosäästämisestä ja sen suosio kuluttajille

Kuluttajien yleisestä suhtautumisesta säästämiseen Pankin A toimihenkilö kertoo sen riippuvan paljon ihmisestä, säästämistä kyllä suositaan, eikä kukaan ole säästöehdotuksia voimakkaasti vastaan. Yleensä säästetään jotain tavoitetta varten, pahan päivän varalle tai saadakseen yksinkertaisesti lisää rahaa. Esimerkkinä Pankin A toimihenkilö mainitsee hyvin yleisen asuntosäästämisen. Pankin B toimihenkilö tuo myös esille säästämistä pahan päivän varalle ja tuo erityisesti esille rahojen mahdollista tarvitsemista päivittäisen elämän pyörittämiseen etenkin näinä epävakaina aikoina. Pankin C toimihenkilön mielestä asiakkaat jakaantuvat eri osiin säästäjien suhteen, etenkin vanhemmat ihmiset ovat perinteisiä tilisäästäjiä. Pankin D toimihenkilö pitää säästämistä jo yleisenä ja kertoo sen yleistyvän entisestään, vaikka usein säästetään pelkästään tilille.

5.1.1 Suhtautuminen osakerahastosäästämiseen

Kun osakerahastosäästämisestä aletaan keskustella asiakkaan kanssa, Pankin A toimihenkilön mielestä suhtautuminen on yleisesti ehkä sellainen torjuva ja hieman ennakkoluuloinen. Pankin B toimihenkilön mielestä osakerahastosäästäminen on hyvin tunteita herättävä, etenkin jos on aikaisemmin kärsinyt selkeitä tappioita. Pankin A toimihenkilö selvittää ensin asiakkaan lähtökohdat, ennen kuin mainitsee asiakkaalle osakerahastoista. Pankin C toimihenkilö jakaa asiakkaat niihin, jotka haluaa säästää osakerahastoihin, ja niihin jotka eivät missään tapauksessa halua säästää osakerahastoihin ja niihin, jotka alkavat säästämään kun heille kerrottu asiasta. Hänen mielestään etenkin nuorten keskuudessa osakera-

hastosäästäminen on yleisempää. Pankin D toimihenkilön mielestä asiakkaat kokevat saavansa uusia näkökulmia säästämiseen, kun otetaan puheeksi osakerahastosäästäminen. Etenkin tilisäästäjillä on hänen mielestään tietous melko vähäistä, mutta kun tilisäästäjät yhdistävät säästämiseensä osakerahastosäästämisen, niin he ovat selvästi tyytyväisiä. Myös Pankin B toimihenkilö kertoo asiakkaiden innostuvan kun kerrotaan osakerahastosäästämisen mahdollisuuksista, ja sitä tarjotaan etenkin silloin tilisäästäjille jos heiltä löytyy jo kassa pahan päivän varalle.

5.1.2 Kuukausittainen säästösumma ja sen sijoittaminen osakerahastoihin kokonaisuudessaan

Pankin A toimihenkilön mukaan kuluttajien keskimääräisessä kuukausittaisessa säästösummassa liikutaan 30 eurosta 100 euroon. Pankin B toimihenkilön mielestä liikutaan 50 euron ja 100 euron välillä. Pankin C toimihenkilö kertoo suositeltavan säästösumman olevan 100 euroa, mutta kuluttajat liikkuvat kuitenkin yleisimmin ihan 30–50 eurossa. Pankin D toimihenkilön mukaan liikutaan 70 eurosta aina 500 euroon keskimääräisesti, kuitenkin myös löytyvän näitä 50 euron kuukausisäästäjiäkin. Hän myös kertoo, että asiakkaat yllättävän helposti lähtevät korottamaan pieniä kuukausittaisia säästösummia, kun sen ottaa puheeksi heidän kanssaan. Kaikkien toimihenkilöiden mukaan löytyy myös asiakkaita, jotka säästävät suurempia summia kuukausittain aina oman tilanteensa mukaan.

Pankin A toimihenkilö kertoo kuluttajien suosion olevan yhdistelmärahastoissa, mistä saa mielenkiintoisen hajautuksen pienelläkin summalla. Lisäksi hänen mukaan löytyy asiakkaita, jotka haluavat korkeampaa tuottoa ja ovat myös valmiita ottamaan riskiä. He laittavat koko säästösumman osakerahastoihin ja mahdollisesti hoitavat tilipuolella varmemman tuoton. Pankin B toimihenkilö pitää harvinaisena koko summan sijoittamista osakerahastoihin. Etenkin aloittelijoiden kanssa tulee olla varovainen ja täytyy olla myös sellainen kohde, minkä voi muuttaa rahaksi pörssianteesta huolimatta. Vastaavasti taas niille, joilla on jo tilisäästöjä, voidaan huolettomammin tarjota koko säästösumman sijoittamista osakerahastoihin.

Pankin C toimihenkilö myös pitää tärkeänä säästöjen mahdollisuutta muuttaa rahaksi milloin tahansa, ja tähän tarjotaan yleensä jotain muuta rahastoa kuin osakerahastoa, etenkin jos tiedetään sijoitusajan olevan alle viisi vuotta. Pankin D toimihenkilö kertoo sääs-

tösumman hajauttamiseen vaikuttavan säästöjen tarkoituksesta ja asiakkaan tilanteesta, eikä 500 euron tilisäästöä lähdetä kerralla siirtämään osakerahastosäästämiseen. Kuitenkin pieniä summia sijoitetaan ns. kokeilumielessä kokonaan osakerahastoihin.

5.1.3 Asiakkaiden aktiivisuus ja tietämys rahastojen tavasta toimia

Pankin A toimihenkilö kertoo, että aika ajoin asiakkaat tulevat itse paikalle ja alkavat puhumaan säästämisestä. Osakerahastojen kohdalla asiakas ottaa harvoin sen puheeksi, mutta poikkeuksena ovat lapsilleen rahastosäästämistä aloittavat vanhemmat. Pankin B toimihenkilön mukaan niitä ei jonoksi asti riitä ja pohtii, että ehkä aktiivisimmat asiakkaat toimivat itse internetin tai puhelinpalvelun avulla. Etenkin säästämisen ja sijoittamisen tyyppisiä asioita hoidetaan nykyään paljon verkkopalveluiden avulla. Myös Pankin C toimihenkilö pitää harvinaisena asiakkaita, jotka itse ottavat puheeksi säästämisen. Hänen mukaansa asiakkaissa huomaa myös eron laskusuhdanteessa passiivisuutena ja noususuhdanteessa aktiivisuutena. Pankin D toimihenkilö kohtaa aika ajoin asiakkaita, jotka tulevat paikalle ja kertovat seuranneensa jotain tiettyä rahastoa ja haluavat aloittaa säästämisen siihen.

Pankin A toimihenkilön mielestä harva asiakas tietää tarkasti rahastoista, tieto on lähinnä vain ystäviltä kuultua. Vastaavasti taas Pankin B toimihenkilö on sitä mieltä, että rahastot alkavat jo olemaan tietynlainen kansantajunnan käsite. Pankin C toimihenkilö jaottelee asiakkaat kahteen ryhmään tietämyksen mukaan. Nuoret tietävät enemmän rahastoista, mutta keski-ikäiset ja vanhemmat eivät niinkään tiedä. Pankin D toimihenkilö uskoo asiakkaiden tietävän sellaiset yleisimmät asiat, kuten hajauttamisen ja pääsyn mukaan myös pienellä summalla, mutta vastaavasti verotuksen suhteen asiakkailla on heikko tietämys.

Asiakkaiden tiedonhaluisuudesta rahastojen suhteen Pankin A toimihenkilö näkee eroja: löytyy niitä asiakkaita, jotka hirveästi kyselevät ja toisaalta taas löytyy asiakkaita, joille täytyy asiat itse ottaa puheeksi. Pankin B toimihenkilön mukaan löytyy tietyntyypinen asiakasryhmä, mikä haluaa erittäin tarkkaa tietoa, esimerkiksi palkkioista ja kuluista. Tämä asiakasryhmä myös haluaa päteä vaikkapa eri tunnuslukujen muodossa. Pankin C toimihenkilö käy läpi ehdot ja periaatteet aina asiakkaan kanssa varmistaen, että asiakas todella ymmärtää mitä on tekemässä. Myös Pankin D toimihenkilö painottaa, että asiakkaan täytyy

tietää tasan tarkkaan, että mihin on sijoittamassa ja silloin pidetään myös kiinni asiakastytyväisyydestä.

5.2 Osakerahastosäästämisen hyödyt ja kannattavuus

Pankin A toimihenkilö mainitsee käyttävänsä muun muassa ajallista hajauttamista, helppoutta ja ulkoistuttua varainhoitoa myyntiargumentteina osakerahastosäästämisessä. Pankin B toimihenkilö perustelee myös aikahajauttamisen olevan selkeä hyöty, koska se onnistuu automaattisesti. Asiakas voi esimerkiksi laittaa veloituspäivämäärän palkkapäivälle ja näin säästöjä alkaa kertyä pikkuhiljaa ja asiakas voi vaikkapa tyystin unohtaa joksikin aikaa säästöt. Tällöin säästäminen tapahtuu hieman salaa itseltään ja kuitenkin pitkällä tähtäimellä osakerahastosäästämisen täytyy olla tuottoisampaa kuin tilisäästämisen. Pankin C toimihenkilö pitää unelmilla myymistä hyvänä myyntiargumenttina ja osakerahastosäästämistä tarjotaan mielummin positiivisesti hyvän päivän varalle säästämisenä kuin pahan päivän varalle säästämisenä. Pankin D toimihenkilön mielestä helppous, vaivattomuus ja hyvä hajautus pienelläkin säästösummalla ovat hyviä myyntiargumentteja. Lisäksi hän painottaa Pankin B toimihenkilön tapaan aikahajauttamista ja sen onnistumista ikään kuin vahingossa.

5.2.1 Tärkeitä asioita jatkuvassa osakerahastosäästämisessä

Kolmeksi tärkeäksi asiaksi Pankin A toimihenkilö kertoo kovempien tuottojen hakemisen, kustannustehokkaan hajauttamisen ja asiantuntemuksen, koska joku asiantuntija tekee sijoituspäätökset asiakkaan puolesta. Pankin B toimihenkilö miettii perusasiakkaan kannalta helppoutta, säännöllisyyttä, aikahajauttamista ja lisäksi kustannussäästöä juuri jatkuvassa osakerahastosäästämisessä. Myös Pankin C toimihenkilö mainitsee helppouden ja lisäksi riskittömyyden, koska summat ovat usein pieniä. Säännöllisyys antaa asiakkaalle hyödyn juuri kurssivaihteluista toimihenkilön mukaan. Pankin D toimihenkilö tuo esille tuotto potentiaalin ja hajautushyödyn, niin ajallisesti kuin rahaston sisälläkin tapahtuvan hajautuksen sekä rahastojen helpon rahaksi muutettavuuden.

5.2.2 Varautuminen asuntolainan koron nousuun säästämällä

Pankin A toimihenkilö pitää rahastoon säästämistä yhtenä muotona suojautua korkojen nousulta, vaikka toisaalta tähän sisältyy mahdollisuus, että asiakas käyttää säästöt jo aikaisemmin johonkin muuhun. Pankin B toimihenkilön mielestä täytyy korkojen nousuun varautua tavalla tai toisella, eikä hän ota niinkään kantaa mikä on oikea tapa suojautua korkojen nousulta. Pankin C toimihenkilön mukaan säästäminen kannattaa aina, miksei siis korkojen nousuunkin varautumisena. Pankin D toimihenkilö ei pidä välttämättä etenkin osakerahastoon säästämistä hyvänä suojautumisena, sillä koskaan ei voi olla varma markkinoiden käyttäytymisestä.

5.3 Asiakkaan käyttäytyminen eri elämän- ja markkinatilanteissa

Seuraavassa käydään läpi, miten asiakkaat suhtautuvat säästämiseen eri elämäntilanteissa ja kuinka helposti virkailijat tarjoavat heille säästämistä. Myös rahoitusalan markkinatilanteiden vaikutusta ja vaihtelua selvitetään asiakkaiden käyttäytymiseen.

5.3.1 Jatkuvan säästämisen tarjoaminen asiakkaille

Pankin A toimihenkilön mukaan jatkuvaa säästämistä tarjotaan usein asiakkaille, mutta ei välttämättä juuri osakerahastoihin. Pankin B toimihenkilö kertoo, että tarkoituksena on ottaa jokaisen asiakkaan kanssa puheeksi jatkuva säästäminen, etenkin kun se on nykyään yhä ajankohtaisempaa. Pankin C toimihenkilö kertoo taas esimerkiksi, että aina lainaneuvotteluissa keskustellaan ja otetaan esille jatkuva säästäminen. Myös Pankin D toimihenkilön mielestä jatkuva säästäminen on jokaisen asiakkaan asia. Hän kuitenkin painottaa, että se ei aina välttämättä ole juuri se osakerahastosäästäminen.

Kaikki toimihenkilöt kertovat kartoituksesta, jonka perusteella asiakkaalle tarjotaan juuri hänelle sopivaa tuotetta. Toimihenkilöt mainitsevat erityisesti riskinsietokyvyn kartoittamisen. Pankkien B ja D toimihenkilöt mainitsevat vielä lisäksi sen, että kartoituksen jälkeen järjestelmä antaa valmiit ehdotukset juuri kyseiselle asiakkaalle sopivaksi vaihtoehdoksi. Tästä on tarkemmin kerrottu teoriaosuudessa (ks. luku 3.1.5).

5.3.2 Asuntolainan ohella säästäminen

Pankin A toimihenkilöllä ei ole selkeää kantaa säästämiseen asuntolainan ohella, hänen mukaansa se sopii toisille paremmin kuin toisille. Etenkään laina-ajan pidentäminen ja tämän myötä säästämismahdollisuus ei välttämättä ole hyvä tapa. Toimihenkilö kuitenkin painottaa tämän asian suhteen asiakkaan omaa valintaa. Vastaavasti taas Pankin B toimihenkilön mielestä säästämisen pitäisi olla lähes automaattista asuntolainan ohella. Tästä on olemassa ihan laskurikin, minkä avulla voi todeta, että tämä kannattaa. Toimihenkilön mukaan ei enää myöskään ole niin kunnia-asia maksaa lainaa mahdollisimman nopeasti pois, vaan nykyään myös kulutetaan sekä voidaan säästää myös asuntolainan ohella.

Pankin C toimihenkilön mukaan pyritään saamaan asiakas aloittamaan säästäminen myös asuntolainan ohella. Kuitenkin osa suhtautuu siihen vielä periaatteella, kun on velkaa, niin ei ole varaa säästää. Toisaalta etenkin nuorten keskuudessa säästäminen on yleistynyt asuntolainan ohella ja varsinkin toisesta pankkiryhmästä siirtyvät lähtevät helposti säästämään, mikäli heillä on aikaisempaa kokemusta rahastosäästämisestä.

Pankin D toimihenkilön mielestä asiasta pitäisi enemmänkin puhua, koska se on hyvä vaihtoehto perheille säästää jotain yhteistä tavoitetta varten. Kun taas toinen vaihtoehto esimerkiksi perhelomalle on jättää muutama lainanlyhennys väliin, niin hän ehdottomasti kannattaa säästämistä. Myös Pankin D toimihenkilö huomaa vanhemmilla ihmisillä olevan vaikeuksia aloittaa säästämistä, kun on vielä velkaa jäljellä. Nuoret taas ovat aktiivisempia asian suhteen ja toimihenkilön mukaan sitä helpommin lähdetään säästämään lainan ohella, mitä enemmän sitä otetaan puheeksi asiakkaan kanssa.

5.3.3 Kertasijoittajien ja jatkuvien säästäjien erot

Pankin A toimihenkilön mukaan löytyy asiakkaita, jotka tekevät vain kertasijoituksia rahastoihin, eivätkä suostu jatkuvaan säästämiseen. Hänen mielestään olisi kuitenkin hyvä tehdä mieluummin hieman pienempi kertasijoitus rahastoon ja aloittaa jatkuva säästäminen siihen tämän jälkeen. Pankin B toimihenkilö näkee, että on asiakkaita, jotka tekevät sekä kertasijoituksia että jatkuvana säästämisenä rahastoihin. Kuitenkin aktiivisimmin markkinoita seuraavat eivät halua tehdä jatkuvaa säästösopimusta, vaan haluavat pitää ajoittamisen täysin omissa käsissään. Pankin C toimihenkilön mukaan asiakkaat eivät ole samalla

sekä kertosijoittajia että jatkuvia säästäjiä. Etenkin varakkaammat ja vanhemmat ihmiset tekevät enemmän kertosijoituksia. Myöskään Pankin D toimihenkilön mielestä näistä ryhmistä ei löydy samoja asiakkaita ja erityisesti satunnaissijoittajat tekevät kertosijoituksia.

Jatkuvan säästämisen seurannasta ei kukaan toimihenkilö ole huomannut, että asiakkaat aloitettuaan säästämisen heti lopettaisivat tämän. Pankkien A ja B toimihenkilöt painottivat kuitenkin asiakkaan vapaaehtoisuutta ja sopimuksen olevan voimassa toistaiseksi.

5.3.4 Asiakkaan iän vaikutus säästämiskäyttäytymiseen

Etenkin nuoret asiakkaat ovat valmiita sijoittamaan suuremman riskin, ja samalla suuremman tuoton mahdollistaviin rahastoihin Pankin A toimihenkilön mukaan. Osaltaan tähän vaikuttaa hänen mukaansa yllättävänkin yleinen 25–35 -vuotiaiden isien ja äitien aloittama pitkäaikainen säästäminen lapsilleen. Hän myös näkee, että vanhemmat ihmiset hakevat enemmänkin turvallisuutta tämän asian suhteen. Pankin B toimihenkilön mielestä etenkin nuoret, joilla on talous tiukemmassa ja vähemmän säästöjä, hyötyvät kuukausisäästämisestä. Tällä tavalla he pääsevät pikkuhiljaa mukaan säästämiseen. Heillä on myös varaa ottaa suurempaa riskiä, kun säästämisen aikahorisontti on pitkä.

Vanhemmat ihmiset eivät ehkä taas koe samalla tavalla tarvetta riskinottoon toimihenkilön mukaan. Pankin C toimihenkilö taas toteaa vanhempia asiakkaita tulevan mukaan ihan osakerahastosäästämiseenkin, kun he alkavat säästämään esimerkiksi lapsenlapsilleen. Muuten hänen mukaansa huomaa, että iäkkäämmät ihmiset sijoittavat suurempia summia, koska heillä yksinkertaisesti on useasti jo kertynyttä varallisuutta. Pankin D toimihenkilön mukaan monesti vanhemmat asiakkaat karsiutuvat pois osakerahastosäästämisestä kun otetaan puheeksi noin 10 vuoden sijoitushorisontti.

5.3.5 Osakekurssien heilahtelun vaikutus säästämiseen

Etenkin Pankkien A ja B toimihenkilöiden mielestä asiakkaat ovat viimeaikaisen kriisin seurauksena olleet pelästyneitä ja säikähtäneitä. Pankin A toimihenkilö kertoo käyvänsä läpi asiakkaiden kanssa tapahtuneen ja näyttävänsä ihan konkreettisesti, että nyt on ostettu halvemmalla ja enemmän samaa tuotetta. Hän mainitsee käyttävänsä hyvänä esimerkkinä seuraava: jos asiakas menee kauppaan ostamaan maitoa ja se on puoleen hintaan, niin jät-

tääkö hän sen ostamatta, koska hinta on tippunut. Hänen mukaansa myös säästämistä lopettamaan tuleville asiakkaille painotetaan nimenomaan hajautuksen ideaa. Jos tässä vaiheessa asiakkaat ovat edelleen epävarmoja, niin tässä vaiheessa täytyy todeta, että asiakkaalla on väärä tuote, ja käydä kartoitus uudelleen läpi.

Pankin B toimihenkilö myös käy läpi sijoitukset asiakkaan kanssa, ja tässä vaiheessa asiakas usein ymmärtää, että hänen kannattaa jatkaa, kun hän näkee erilaisia negatiivisia lukuja. Toimihenkilö kuitenkin korostaa, että tietyntyyppisiä asiakkaita ei voi väkisin pitää mukana rahastosäästämässä. Pankin C toimihenkilön mielestä säästämisen tarjoaminen selkeästi vaikeutuu laskusuhdanteessa, vaikka asiakkaat ymmärtävät aikahajautuksen merkityksen, heillä ei kuitenkaan riitä rohkeutta jatkaa säästämistä osakerahastoon. Toimihenkilön mukaan ei kuitenkaan huomaa, että rahastoja lunastettaisiin, vaan säästäminen vain keskeytetään. Pankin D toimihenkilö pitää asiakkaiden tapaa keskeyttää säästäminen laskun aikaan klassisena väärinpäin kuviona, mutta hänen mukaansa yhä useampi asiakkaista alkaa ymmärtää alennusmyyntikuvion. Toimihenkilö kertoo myös, että suurimmat voittojen kotiuttamiset tapahtuivat vuoden 2007 lopussa ja 2008 alussa ennen pörssikurssien laskua. Vuoden 2009 aikana rahastosäästäminen on jälleen helpottunut ja yleistynyt.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Seuraavassa tarkastellaan edellisen luvun aineiston analyysin ja tutkimustulosten johtopäätökset. Johtopäätökset on jaoteltu tutkimuskysymyksittäin. Lisäksi pyritään vastaamaan jokaiseen tutkimuskysymykseen.

6.1 Rahastosäästämisen suosio ja kuluttajien tietämys siitä

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että säästämistä pidetään melko yleisenä suomalaisten kuluttajien elämässä. Se on kuitenkin edelleen suurimmaksi osaksi tilisäästämistä ja sillä halutaan varautua pahan päivän varalle sekä turvalliseen normaalin elämän pyörittämiseen. Osakerahastosäästämistä kuluttajilla on usein hyvin ennakkoluuloiset asenteet, ja se myös jakaa kuluttajia selkeästi eri ryhmiin. Kahden pankkitoimihenkilön mukaan kui-

tenkin asiakkaat myös innostuvat ja kokevat saavansa uusia näkökulmia säästämiseen osakerahastosäästämisen muodossa.

Yleisimpänä summana kuukausittaisessa säästämisessä vastaukset hieman hajaantuivat ja haarukka olikin yhden toimihenkilön mukaan selkeästi suurempi kuin muilla. Haastattelujen perusteella voidaan kuitenkin todeta kuukausisumman olevan keskimäärin noin 50–100 euroa. Kaikki pankkitoimihenkilöt pitävät harvinaisena koko kuukausisumman ohjaamista osakerahastoon. Kolme pankkitoimihenkilöä kuitenkin painottaa löytyvän myös niitä asiakkaita, jotka ottavat riskiä, haluavat kovempaa tuottoa ja ohjaavat koko summan osakerahastoon.

Kaikkien toimihenkilöiden mukaan harvoin, mutta kuitenkin aika ajoin kohtaa aktiivisia asiakkaita säästämisen ja etenkin osakerahastosäästämisen suhteen. Yksi toimihenkilö mainitsee aktiivisimpien asiakkaiden toimivan internetin välityksellä ja uskon näin olevan myös muiden pankkiryhmiä asiakkaiden kohdalla. Kuluttajien tiedonhaluisuudesta kaksi toimihenkilöä kertoo löytyvän tietäntyyppinen ryhmä, joka janoaa ja haluaa tietoa. Vastavasti kaksi muuta toimihenkilöä painottavat enemmän pankin puolelta annettavaa informaatiota ja tavoitetta saada asiakas ymmärtämään, mitä on tekemässä. Tietämyksen taso kuluttajilla rahastoista ja rahastosäästämisestä jakaantuu hieman toimihenkilöiden mielestä. Kaksi haastateltavaa selkeästi näkee rahastokäsitteen olevan melko tuttu kuluttajille, kun taas yksi toimihenkilö jaottelee kuluttajia ryhmiin ja yhden mielestä harvat tietävät todellisuudessa rahastoista.

Tutkimuksen ja haastattelujen perusteella voidaan todeta pankkitoimihenkilöiden mielestä tilisäästämisen kuluttajien keskuudessa olevan edelleen yleistä, mutta rahastosäästämisen kuitenkin yleistyvän ja nousseen tilisäästämisen rinnalle. Kuluttajat ovat tutkimuksen mukaan melko riskiä karttavia ja näin ollen pelkkää osakerahastosäästämistä ei edes tarjota helposti asiakkaille. Tutkimuksen perusteella kuluttajien keskuudessa löytyy tietoa rahastosäästämisestä jo kohtalaisesti kuten myös tietoa hakevia.

6.2 Hyödyt ja kannattavuus osakerahastosäästämisessä

Myyntiargumentteina osakerahastosäästämisen myymisessä käytetään hajauttamista, sekä ajallista, että rahastojen sisällön avulla tapahtuvaa hajauttamista. Helppoutta pidetään myös

hyvänä myyntiargumenttina. Haastatteluissa myös mainitaan unelmien avulla asiakkaan saaminen osakerahastosäästämiseen mukaan. Haastatteluista tulee selkeästi esille samoja asioita, mitä käytetään myyntiargumentteina myös pankkien internetsivuilla. Kolmen tärkeän asian listat osakerahastosäästämässä ovat hyvin samankaltaisia kaikilta toimihenkilöiltä, aikahajauttaminen mainitaan kaikissa haastatteluissa, lisäksi kaksi toimihenkilöä haluaa tuoda esille tuottopotentiaalia, kun taas kaksi muuta tuovat esille helppouden. Yksi toimihenkilö mainitsee myös asiantuntemuksen.

Osakerahastosäästämisen avulla asuntolainan koron nousuun varautuminen jakaa selvästi toimihenkilöitä: kukaan haastateltavista ei ehdottomasti pidä tätä hyvänä ja parhaana keinona suojautua korkojen nousuun. Kolme toimihenkilöä kuitenkin pitää tätä mahdollisena, painottaen kuitenkin, että tavalla tai toisella täytyisi varautua korkojen nousuun. Yksi toimihenkilö ei lähtisi suojautumaan koroilta rahasto- ja etenkin osakerahastosäästämällä.

Tutkimuksen ja haastattelujen perusteella voidaan pankkitoimihenkilöiden mielestä osakerahastosäästämistä pitää ehdottomasti hyödyllisenä ja kannattavana säästämismuotona. Hyödyllinen siitä tulee ennen kaikkea helppouden ja säännöllisyyden takia. Kannattavuutta saadaan vastaavasti selkeästi hajauttamalla rahastosäästämistä ajallisesti ja myös hajauttamisesta eri rahastoihin. Lisäksi salkunhoitajien asiantuntemusta ja ammattimaisuutta arvostetaan tutkimuksen perusteella.

6.3 Eri elämän- ja markkinatilanteiden vaikutus kuluttajien käyttäytymiseen

Kaikki haastateltavat pitävät jatkuvaa säästämistä jokaisen asiakkaan asiana ajankohdasta riippumatta, mutta sen ei tarvitse välttämättä olla juuri osakerahastosäästämistä. Asiakkaille etsitään sopiva tuote kartoituksen perusteella, ja tämä täytyy nykyään tehdä asiakkaille jo lainkin vuoksi. Asuntolainan ohella säästämistä kolme toimihenkilöä ovat ehdottoman samaa mieltä sen kannattavuudesta, kun taas yksi toimihenkilö ei ota selkeästi kantaa tämän kannattavuuteen.

Haastateltavien mukaan asiakkaat lähtevät nykyään helpommin säästämään, vaikka jäljellä olisikin vielä asuntolainaa. Kertasijoittajissa ja jatkuvissa säästäjissä osakerahastoon löytyy eroja, ja he ovat usein eri henkilöitä. Yksi haastateltava kuitenkin näkee kuluttajissa paljon sekä kertosijoittajia että jatkuvia säästäjiä. Ikä jakaa kuluttajia selkeästi kahteen eri luok-

kaan. Nuoret ovat valmiita ottamaan enemmän riskiä jo ihan pitkän aikanäkymänkin takia, kun taas vanhemmat kuluttajat hakevat usein turvaa säästöilleen. Poikkeuksena iäkkäämmissä kuluttajissa kuitenkin mainittiin lapsenlapsilleen säästävät asiakkaat. Osakekurssien voimakkaalla laskulla on suuri vaikutus osakerahastosäästäjiin, sillä he ovat usein pelästyneitä ja säikähtäneitä menetetyistä säästöistä. Kaikkien toimihenkilöiden mukaan tässä kohtaa asiakkaille käydään kuitenkin läpi osakerahastosäästämisen idea uudelleen. Tämän jälkeen monet asiakkaat rauhoittuvat ja ymmärtävät säästämisen jatkamisen kannattavuuden.

Tutkimuksen ja haastattelujen perusteella voidaan huomata monien kuluttajien käyttäytymisen samalla tavalla eri elämän- ja markkinatilanteissa. Tutkimuksen perusteella voidaan myös todeta säästämisen asuntolainan ohella yleistyneen erityisesti nuorten keskuudessa ja tämän olevan myös kannattavaa haastateltavien mielestä. Iällä on suuri merkitys säästämiskäyttäytymiseen, minkä osaltaan selittää esimerkiksi osakerahastoissa minimisijoitusajaksi suositeltava 5-10 vuotta. Tutkimuksen mukaan rahaston arvon vaihteluun reagoidaan kuluttajien keskuudessa, mutta säännöllisyyttä on kuitenkin pystytty lisäämään entisestään.

7 TUTKIMUKSEN ARVIOINTI

Tutkimusten tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat, vaikka tutkimuksessa pyritään välttämään virheiden syntymistä. Tutkimuksen arvioinnissa voi käyttää apuna erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Tutkimuksen reliaabelius, joka voidaan todeta monella tavalla, kertoo tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumavaraisia tuloksia eli se tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Tutkimuksen validius kertoo puolestaan mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Validius kertoo myös tutkimuksen kuvauksen ja siihen liitettyjen selitysten yhteensopivuutta. Mittarit eivät kuitenkaan aina vastaa todellisuudessa sitä, mitä tutkija kuvittelee tutkivansa. Reliaabelius ja validius yhdistetään usein määrälliseen tutkimukseen, ja tästä syystä ne ovat saaneet erilaisia tulkintoja laadullisen tutkimuksen yhteydessä. Käyttämällä useita menetelmiä voidaan tarkentaa tutkimuksen validiutta. (Hirsjärvi ym. 2005, 216, 217.)

Omassa tutkimuksessani uskon, että reliaabelius oli korkea. Haastateltavilta tuli hyvin samankaltaisia vastauksia kysymyksiin ja myös samat asiat toistuvat eri kysymyksissä useas-

ti. Validius on tutkimuksessani hieman matala, koska haastateltavat vastasivat tiettyihin kysymyksiin vähän kysymyksen vierestä. Näissä tapauksissa pyrin kyllä tarkentavilla kysymyksillä saamaan vastauksen myös juuri kyseiseen kysymykseen.

LÄHTEET

- Alhaiset kurssit kutsuvat sijoittamaan 2008. Turun Seudun Osuuspankin asiakaslehti.
http://www.toplehti.fi/top_tarinat?lehti=2_2008&artikkeli=2_2008_alhaiset_kurssit_kutsuvat_sijoittamaan. Luettu 21.3.2009.
- Granskog, Eeva 2008. Rahastosijoittamisen riskit. Sijoitus-Invest 2008. Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2004. Tutkimushaastattelu, Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Gummerus, Jyväskylä.
- Hyvä yhdistelmä: asunovelka + säästäminen. Pörssisäätiö.
<http://www.porssisaatio.fi/artikkelit/hyva-yhdistelma-asunovelka-jatkuva-saastaminen>.
 Luettu 24.3.2009.
- Hämäläinen, Karo 2005. Sijoittajan käsikirja. Gummerus, Jyväskylä.
- Korteila, Maria 2008. Hedge-rahastoilla on nyt näytön paikka. Arvopaperi 10 (12), 65.
- Kuinka sijoitusrahastot toimivat. Suomen sijoitusrahastoyhdistys Ry.
http://www.sijoitusrahastot.fi/koti/info/fi_FI/perusinfo/. Luettu 3.1.2009.
- Manninen, Olli 2008. Pitkäjärjestyys palkitaan. Rahastosäästäjä 2 (2), 8-9.
- Puttonen, Vesa & Repo, Eljas 2003. Miten sijoitan rahastoihin. 4. painos. WS Bookwell Oy, Juva.
- MIFID 2007. Arvopaperivälittäjien yhdistys Ry.
http://www.apvy.fi/yhdistys/Tiedotteet/fi_FI/mifid_tiedote/. Luettu 21.3.2009.
- Möttölä, Matias 2008. Rahaa rahastoilla. Karisto.
- Myynivoittojen verotus 2008. Sijoittajan vero-opas.
<http://www.porssisaatio.fi/artikkelit/sijoittajan-vero-opas-2008,6>. Luettu 23.3.2009.
- Nordea Pankki Suomi Oyj 2007, Säästäjän ja sijoittajan opas.
- Nordea Pankki Suomi Oyj 2006, Säännöllinen säästäminen palkitsee. Esite.
- Rahastosäästäminen. Suomen sijoitusrahastoyhdistys Ry.
http://www.sijoitusrahastot.fi/koti/info/fi_FI/saastaminen/. Luettu 3.1.2009.
- Rahastosäästäminen. Aktian kotisivut. <http://www.aktia.fi/index.jsp?navi-main=rahastot&navi=rahastosaastaminen&locale=fi>. Luettu 23.3.2009.
- Rahastotyypit. Suomen sijoitusrahastoyhdistys Ry.
http://www.sijoitusrahastot.fi/koti/info/fi_FI/rahastotyypit/. Luettu 11.1.2009.

Rahasto-osuuksien jakaantuminen omistajasektoreittain 30.9.2008. Tilastokeskus.
http://www.stat.fi/til/srah/2008/03/srah_2008_03_2008-12-01_kuv_002.html. Luettu
10.1.2009.

Rahastovalikoima. Osuuspankin kotisivut. <https://www.op.fi/op?cid=150710557&srcpl=3>.
Luettu 10.1.2009.

Salmén, Matti 2008. Venäjälle sijoittavien osakerahastojen kannattavuus. Opinnäytetyö.
Talouden ja rahoituksen suuntautumisvaihtoehto. Metropolia Ammattikorkeakoulu, Van-
taa.

Sarkkinen, Suvi & Torssonen, Satu 2009. Pörssinoteeratut indeksiosuusrahastot, soveltu-
vuus suomalaisille piensijoittajille. Opinnäytetyö. Talouden ja rahoituksen suuntaumis-
vaihtoehto. Metropolia Ammattikorkeakoulu, Vantaa.

Schauman, Elisabeth 2008, Sijoitustoiminta ja arvopaperimarkkinat. Luentomateriaali.
Metropolia Ammattikorkeakoulu, Vantaa.

Sijoitusrahasto-opas 2004. Pörssisäätiö, Helsinki.

Virtanen, Hannu 2008. Yöunet säilyvät. Rahastosäästäjä 2 (2), 15.

Teemahaastattelu
Jatkuva osakerahastosäästäminen

Tutkimuskysymykset/ongelmat:

Mitä kuluttajat tietävät jatkuvasta osakerahastosäästämisestä ja kuinka suosittua se on pankkitoimihenkilön näkökulmasta?

- Jos mietitään asiakkaiden yleistä suhtautumista säästämiseen, niin miten kuvailisit sitä?
- Kuinka paljon suhtautuminen muuttuu kun aletaan puhua jatkuvasta osakerahastosäästämisestä?
- Kuinka helposti lähdetään koko summalla säästämään osakerahastoihin?
- Kuinka moni asiakas itse ehdottaa jatkuvaa kuukausittaista säästämistä osakerahastoihin?
- Mitä asiakkaat tietävät osakerahastoista ja tarvitseeko näiden tapaa toimia kuinka perusteellisesti selvittää asiakkaalle?
- Mikä on yleisin summa tai missä haarukassa liikutaan?

Miten pankeissa työskentelevät kuvailevat jatkuvan osakerahastosäästämisen hyötyjä ja kannattavuutta?

- Myyntiargumentteja?
- Minkä takia juuri jatkuva osakerahastosäästäminen on hyödyllistä omasta mielestäsi?
- Miten itse koet varautumisen asuntolainan korkojen nousuun rahastosäästämisellä?

Miten asiakkaan elämäntilanne ja yhteiskunnallinen tilanne vaikuttavat asiakkaan käyttäytymiseen?

- Pyrittekö kaikille asiakkaille myymään jatkuvaa säästämistä, entä osakerahastoihin? Millä perusteilla erottelette tarjottavia tuotteita?
- Miten itse koet asuntolainan lyhennyksen ohella osakerahastosäästämisen?
- Ovat selkeät erot kerta- ja jatkuvia sijoituksia tekevissä kuluttajissa? Onko teillä seurantaa, että kuinka moni jatkuvista jatkuu? Ja mitkä ovat johdopäätökset?
- Onko iällä vaikutusta jatkuvaan osakerahastosäästämiseen? Mitä eroja?
- Miten talouden yleinen taantuma ja osakekurssien voimakas lasku ovat vaikuttaneet teidän mielestä osakerahastosäästämiseen? (Pako, kun pörssikurssit laskevat? Lisääntyy, kun pörssikurssit nousevat?)